Emro Science and Education
Open-access scientific journal
Journal homepage: https://journal.emro.uz

OPEN ACCESS

CONFERENCE PAPER OPEN ACCESS

Vol. 1 No. 1 (2023) · “Axborot oqimlari va intellektual tizimlarning ijtimoiy, iqtisodiy va texnik-texnologik tarmoqlardagi o‘rni” mavzus...

materiallar to‘plami

TEXNIK TA’LIM YO‘NALISHLARIDA INGLIZ TILINI O‘QITISHDA TALABALARNING MUSTAQIL TA’LIM FAOLIYATINI SAMARALI RIVOJLANTIRISH

Orunbayeva Uminiso Sharabidinovna Farg‘ona politexnika instituti
Xolmamatov Sardorbek Samarbek o‘g‘li 100 – 23 guruh talabasi

Annotatsiya. Ushbu maqolada texnik ta’lim yo‘nalishlarida ingliz tilini o‘qitishda talabalarning mustaqil ta’lim faoliyatini samarali rivojlantirishning turli xil yondashuvlari ko‘rib chiqildi. Maqolada texnika oliy o‘quv yurtlari talabalarining ingliz tilini mutaxasislik bo‘yicha ilmiy yangiliklarni tarjima qilish orqali rivojlanishini o‘rganish usuli ko‘rib chiqilgan hamda turli tavsiyalar berilgan.

Kalit so‘zlar. Kontseptual yondashuv, tizimli yondashuv, shaxsga yo‘naltirilgan yondashuv, kompetentsiyaga asoslangan yondashuv, mustaqil ish, texnik ta’lim.

Mamlakatimizning barcha oliy ta’lim muassasalari bosqichma bosqich kredit modul tizimiga o‘tmoqda. Bu esa oliy ta’lim tizimida tub o‘zgarishlarga olib keldi. Hayotiy tajribalar shuni ko‘rsatadiki, kredit modul tizimiga o‘tishda Oliy ta’lim muassasalari bir qancha qiyinchilik va muammolarga duch kelmoqdalar.

Kredit modul tizimida bir fanga ajiratilgan umumiy soatning 50 yoki 60 % qismi mustaqil ta’lim soati hisoblanib, bu vaqtda talabalar mustaqil ishlashlari kerak. Fanlarga ajiratilayotgan soatlarning ko‘p qismi mustaqil ta’lim soati bo‘lganligi sababli, mustaqil ta’limga alohida e’tibor qaratish kerakligini bildiradi.

Shunday qilib, mustaqil ish - o‘qituvchi bilan bevosita aloqada bo‘lmagan yoki o‘qituvchi tomonidan maxsus o‘quv materiallari orqali boshqariladigan talaba tomonidan amalga oshiriladigan o‘quv faoliyati turi; o‘quv jarayonining ajralmas majburiy qismi bo‘lib, birinchi navbatda o‘qituvchi yoki darslik, o‘quv dasturini o‘rnatishga muvofiq talabalarning individual ishini ta’minlaydi.

Talabalarning mustaqil ishlarini tashkil qilishda bir necha yondoshuvlar mavjud.

1. Tizimli yondashuv talabalarning mustaqil ishlarini tizimli kompleks sifatida ko‘rib chiqishga imkon beradi, bu esa ta’lim muhitidagi ta’lim jarayonidir.

2. Faol yondashuv talabaning sub’ektiv pozitsiyasini ta’minlaydi, uning axborotning passiv iste’molchisi pozitsiyasidan o‘quv jarayonining mustaqil faol ishtirokchisi pozitsiyasiga o‘tish zarurligini yangilaydi, ta’lim mustaqilligini o‘rganish va tavsiflashga yordam beradi. ta’lim faoliyati bilan aloqasidagi faoliyat.

3. Shaxsga yo‘naltirilgan yondashuv o‘quvchilarning mustaqil ishini ta’lim jarayoni sub’ektlari nuqtai nazaridan tashkil etish, muammolarni birgalikda hal qilish va o‘z imkoniyatlarini ro‘yobga chiqarishga qodir bo‘lgan faoliyatda ishtirok etish, o‘zaro ta’sirda ijodiy individuallikni namoyon etish uchun birlashtirilgan zarurligini asoslaydi; shaxsiyat jihatlarini ta’kidlaydi mustaqil faoliyat: kasbiy o‘zini o‘zi belgilash va talabalarning o‘zini o‘zi anglash.

4. Kompetensiyaga asoslangan yondashuv keyingi ta’lim va o‘z-o‘zini tarbiyalashga qodir bo‘lgan barkamol shaxsni shakllantirish texnologiyasini belgilaydi, mustaqil ta’lim faoliyati jarayonida tegishli umumiy madaniy va kasbiy kompetensiyalarni rivojlantirishga yo‘naltiriladi.

Published: 10.11.2023

Cite this article: Orunbayeva Uminiso Sharabidinovna, Xolmamatov Sardorbek Samarbek o‘g‘li (2023). Texnik ta’lim yo‘nalishlarida ingliz tilini o‘qitishda talabalarning mustaqil ta’lim faoliyatini samarali rivojlantirish. Emro Science and Education, 1(1). https://journal.emro.uz/public/maqola/381

© 2023 The Author(s). Published by Emro Science and Education. This is an open access article.

5. Integrativ-modulli yondashuv fanlararo aloqalarni amalga oshirishni, auditoriya va darsdan tashqari mustaqil ishlarni birlashtirishni nazarda tutadi, o‘quv jarayonini modulli tashkil etish g‘oyalarini amalga oshirish, uni o‘quvchilarni o‘z-o‘zini tarbiyalash faoliyatiga tayyorlash tizimiga integratsiyalash imkonini beradi.

Universitet yoki oliy o‘quv yurtida talabalarning mustaqil ishini tashkil etishning kontseptual modelining asosini optimal pedagogik sharoitlar sifatida, talabalarning o‘quv jarayonida o‘quv mustaqil faoliyati imkoniyatlari, ularga mos keladigan qonuniyatlar va tamoyillar to‘g‘risidagi g‘oyalar majmui tashkil etadi.

Ushbu maqoladagi asosiy tadqiqotimiz texnika oliy o‘quv yurti talabalarining ingliz tilidan mustaqil ta’limini tashkil etishga qaratilganligi sababli, biz talabalarimizni ularning mustaqil ishlariga, ularni tashkil etishning o‘ziga xos xususiyatlariga, Boloniya jarayoni yutuqlariga va ularning kuchli tomonlariga qaratamiz. Mamlakatimizning barcha texnika oliy ta’lim muassasalarida talabalarga har xil turdagi individual ishlar beriladi. Shaxsiy ishni tanlash asosan o‘qitiladigan fanning xarakteri va maqsadlariga bog‘liq. Masalan, mutaxasislikni o‘rgatishda asosiy e’tibor talabalarning mutaxasislik bo‘yicha ma’lumotlarni ingiliz tilida yozish, o‘qish, gapirish va eshtish ko‘nikmalarini oshirishga qaratiladi.

Talabalarning mustaqil ishlarini boshqarishda o‘qituvchining ustun va tashkilotchi roli talabaning faolligini istisno etmaydi. Busiz, ingiliz tilini o‘qitish jarayonining eng muhim tamoyillaridan biri - o‘qituvchi va talaba teng huquqli aloqa sheriklari bo‘lgan hamkorlik pedagogikasi bilan uning kommunikativ yo‘nalishi buziladi. Mustaqil ish shakllari xilma-xil bo‘lishi mumkin. Masalan, “tarjima byurosi”, mutaxasislik bo‘yicha eng yaxshi tarjima uchun tanlovlar, mutaxasislik bo‘yicha ilmiy-tadqiqot ishlari va boshqalar kasbiy yo‘naltirilgan matnlarni o‘qish va tarjima qilish texnikasini chuqur rivojlantirishga qaratilgan bo‘lishi mumkin (O‘zbek, 1981).

“Ingiliz tili” fanidan mustaqil ish uchun topshiriqlarni mutaxasislik bo‘yicha ilmiy jurnallarda chop etilgan maqolalar, mutaxasislik bo‘yicha yangiliklar hamda turli loyihalarni tarjima qilish va ushbu ma’lumotlarga asoslangan mustaqil ish tayyorlash hamda uni taqdimot qilib gaprib berishga qaratish tavsiya etiladi. Bunday usulda talaba mutaxasisligi bo‘yicha eng yangi ilmiy maqolalarni o‘qiydi, startap loyihalari bilan tanishadi hamda, mutaxasislik bo‘yicha ilmiy ommabop yangiliklarni o‘rganadi. Natijada mutaxasislik bo‘yicha bilimlari yanada oshadi. Bundan tashqari til o‘rganishga qiziqishi ortadi.

Mustaqil ish topshiriqlarini berayotganda uni bajarish bo‘yicha talabalarga quydagi ma’lumotlar berilishi tavsiya etiladi

1. Eng yangi ilmiy maqolalarni qidirib toppish usullarini o‘rgatish
2. Maqolalarni tarjima qilish usullarini o‘rgatish
3. Mutaxasislik bo‘yicha yangiliklarni ijtimoiy tarmoqdan qidirib toppish va ma’lumotlarni ishonchli manbalardan olish
4. So‘ngi yillarda yozilgan loyihalarni qidirib topish va uni taxlil qilish
5. Kerakli adabiyotlar hamda resurslar to‘g‘risida ma’lumot berish
6. Mustaqil ishni tayyorlash hamda taqdimot o‘tkazishga tavsiyalar berish
7. Talabalarni turli guruhlarga ajiratish hamda topshiriqlar berish

Smirnovaning fikriga ko‘ra, mashq turlari chet tilidagi mustaqil ish turlarini tasniflash uchun asos bo‘lib xizmat qilishi mumkin. Ularni farqlash uchun asos didaktik (metodik) vazifadir (Smirnova, 2014).

Shunday qilib, talabalarning mustaqil ishi bo‘yicha tekshirish natijalari quyidagicha:

1. Axborot mashqlarining maqsadi - yangi bilimlarni olish va birlamchi qayta ishlash va birlamchi mustahkamlash.

2. Mashg‘ulot mashqlari mutaxasislik bo‘yicha til va nutq ko‘nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi.

3. Nutq mashqlari nutq malakalarini shakllantirishga qaratilgan.

4. Kombinatsiyalangan mashqlar bilim va malakalarni shakllantiradi.

Alohida guruhda siz bilimlarni nazorat qilish va ko‘nikmalarning rivojlanish darajasini nazorat qilish uchun mashqlarni tanlashingiz mumkin. Mustaqil ish jarayonida talabalar hal qilinishi va bajarishdagi qiyinchiliklari, turli kognitiv, kommunikativ, kommunikativ-kognitiv va nazorat-baholash vazifalari echilishi, qaysi til olimning ob’ekti ekanligi bilan farq qiladigan vazifalarni bajarishi kerak. bilim, aloqa va bilish vositasi (Garunov va Pidkasissiy, 1978)

Talabalarning mustaqil ishining asosiy maqsadi mustaqil bilim faoliyati jarayonida shaxsning o‘ziga xos xususiyatlari sifatida avtonomiyani shakllantirish bo‘lganligi sababli, mustaqil ishlarning tasnifini tahlil qilish uchun quyidagi tipologiya muhim ahamiyatga ega:

1) model bo‘yicha mustaqil ishlarni takrorlash.

2) rekonstruktiv o‘zgaruvchan.

3) qisman qidiruv yoki evristik.

4) tadqiqot (Garunov va Pidkastiy, 1978).

Shunday qilib, texnika oliy o‘quv yurti talabalarning mustaqil ishlarini boshqarish ularning ingiliz tilini mutaxasisligi bo‘yicha o‘rganishga bo‘lgan ehtiyojini shakllantirishga qaratilgan bo‘lishi kerak. Shu bilan birga, til bo‘yicha ko‘nikmalar va amaliy bilimlar o‘zlashtiriladi, bu esa keyinchalik mutaxasislik bo‘yicha adabiyotlar bilan mustaqil ishlash imkoniyatini beradi.

Xulosa

Shunday qilib, ingiliz tilini mutaxasislik bo‘yicha amaliy o‘zlashtirish nuqtai nazaridan mustaqil ishning asosiy vazifalari ingiliz tilining kommunikativ kompetensiyasining tegishli darajasiga erishish va bitiruvchilarni o‘qishni tugatgandan so‘ng ingiliz tili bilan mustaqil ish olib borishga tayyorlashdir. Universitetda talabalarning mustaqil ishini tashkil etishning kontseptual modelining o‘zagini o‘quv jarayonida talabalarning o‘quv mustaqil faoliyati imkoniyatlari, ularga mos keladigan qonuniyatlar va tamoyillar, shuningdek, optimal pedagogik sharoitlar to‘g‘risidagi g‘oyalar majmui tashkil etadi. Hozirgi vaqtda talabalarning mustaqil ishini tashkil etishda turlicha yondashuvlar mavjud. Ularning o‘z oldiga qo‘ygan maqsadlari bo‘lsa-da, o‘quv jarayonini faollashtirishga, o‘quvchilarga til o‘zlashtirishning barcha imkoniyatlarini yaratishga xizmat qiladi. Mustaqil ishlarni qo‘llash orqali bilimlarni o‘tkazishga tayyor texnologiyasi o‘quvchilarning bilimlarni mustaqil egallashiga imkon beruvchi texnologiya bilan almashtiriladi. O‘quv jarayonida o‘quvchilarning

mustaqilligini oshirish bilimlarni o‘zlashtirishda interfaol usullardan kengroq foydalanish, o‘quvchilarning ijodiy qobiliyatlarini, ularning ehtiyojlari va qobiliyatlarini rivojlantirishni hisobga olgan holda individual ta’lim imkoniyatlarini oshiradi. Shunday qilib, oliy ta’lim tizimini modernizatsiya qilishning hozirgi bosqichida olimlar mutaxassisni har tomonlama rivojlantirishga qaratilgan turli xil texnikalarni taklif qilmoqdalar. Ushbu usullarning ko‘pligi va ba’zan nomuvofiqligiga qaramay, ularning aksariyati bir narsada o‘xshashdir - talabaning mustaqil ishi asosiy ta’lim dasturini amalga oshirish vositasi bo‘lib, rivojlantiruvchi va tarbiyalovchi funktsiyaga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Mahmudova, R. M. (2005). The possibilities and ways of students’ individual works in high schools (p. 135). Baku. Chashioglu press.
2. Rodrigues, C. (2014). Learner autonomy and its implication: A perspective of Bangladesh. Prime University Journal, 8(1), 129-140.
3. Smirnova, M. I. (2014). The Role of the controle in organizing independent works of students on foreign languages at high schools (pp. 93-96). Actual problems of psychology and pedagogics: collection of articles of international scientific-practical conference. Ufa: Aeterna.
4. Ujik, V. A. (1981). Pedagogical bases of independent works of students (on the material of foreign languages, I courses of non-language high schools): Dissertation of the Candidate of pedagogical sciences (p. 153). Kiyev: KGPI
5. Satvoldievna U. D., Sharabidinovna O. U. Conceptual problems of simultaneous interpretation //Проблемы современной науки и образования. – 2020. – №. 2 (147). – С. 36-38.
6. Urinboyeva U. S. Using fairytales in English lessons for motivating students //Science and Education. – 2022. – Т. 3. – №. 5. – С. 1039-1042.
7. Orunbaeva U. S. CONCEPTUAL PROBLEMS OF SIMULTANEOUS TRANSLATION //INTERNATIONAL CONFERENCE DEDICATED TO THE ROLE AND IMPORTANCE OF INNOVATIVE EDUCATION IN THE 21ST CENTURY. – 2022. – Т. 1. – №. 9. – С. 81-85.
8. Sharabiddinovna O. U. INNOVATIVE WAYS OF IMPROVING WRITING SKILLS //Gospodarka i Innowacje. – 2022. – Т. 23. – С. 125-129.
9. Orunbaeva U., Okhunov A. CONCEPTUAL PROBLEMS OF SIMULTANEOUS TRANSLATION //Science and innovation. – 2022. – Т. 1. – №. B8. – С. 2255-2258.
10. Orunbaeva U. et al. CONCEPTUAL PROBLEMS OF SIMULTANEOUS TRANSLATION //Science and Innovation. – 2022. – Т. 1. – №. 8. – С. 2255-2258.
11. Orunboyeva U. S. STRUCTURING OF TEACHING AND LEARNING ACTIVITIES //Central Asian Research Journal for Interdisciplinary Studies (CARJIS). – 2022. – Т. 2. – №. 5. – С. 380-383.
12. Sharabidinovna O. U., Erkinovna T. X. TARJIMANI O ‘QITISHDAGI QIYINCHILIKLAR //PEDAGOGS jurnali. – 2023. – Т. 35. – №. 2. – С. 142-146.

13. Nurdinbekovich K. N. Improving the Quality of Personnel in the Field of Technology Through the Effective Organization of Independent Education //Journal of Pedagogical Inventions and Practices. – 2023. – T. 21. – S. 62-65.
14. Sharabidinovna O. U. Development of Independent Activity of Students in Teaching English as A Specialty //European Journal of Pedagogical Initiatives and Educational Practices. – 2023. – T. 1. – №. 3. – S. 50-55.
15. Sharabidinovna O. U. Organizing Students' Independent Work In Teaching Foreign Languages //Eurasian Journal of Learning and Academic Teaching. – 2023. – T. 21. – S. 130-134.

ANDIJON MASHINASOZLIK INSTITUTI
IB&KT
FAKULTETI
2022